

KEVADIK

F. Hodler.

Õhtu.

Ferdinand Hodlerist.

Et Hodleri elust ja tööst on kirjutet „Kevad-kus“ juba varem, siis pole sellel praegu tarvis pikemalt peatuda. Ainult mõni sõna ta loomingu iseloomust. —

Hodlerile pole kunst looduse üksikasjade järeleaimamise vahendiks, vaid kunst on talle abinõuks kogu looduse väljendamiseks üleilmsel. Ta ei otsi looduse tuhatkordseid rikkusi kõigis ük-

sikasjus, vaid ta kujutab tahet, mis loob ja hingestab kõik oleva. — „Õhtus“ on naise rahulik, mõtisklev astumine selle nägemata olemuse väljendus, mis saadab tema samme. Suur rahu ja selgus valitseb ses pildis, mis on äärmiselt lihtne, aga siiski mõtlemapanev. Selguses ja lihtsuses peitubki Hodleri suurus.

O. K.

III E. N. K. kõnevõistlused.

Ühenduses VI-da noorsoo karskuskongressiga, mis peetakse 28.—30. det. s. a. Tallinnas (kongr. päevakord avaldetakse järgmises „Kev.“ nr.-is), korraldab E. N. K. ka 30. XII 1930. a. III kõnevõistlused.

Kõnevõistluste teemiks määras liidu juhatus: „Keskooliõpilaste alkoholismi põhjust.“

Kõned peab esitama vabalt, mitte paberilt lugedes ja nende vältuse ülimalt määraks on 20 min.

Võistlustist võivad võtta osa kõik noored, kes ei saa enne 30. XII 1930. a. 21-e aastaseks.

Kolmele paremale kõnelejale antakse auhindadeks: I — 12 kr., II — 8 kr. ja III — 4 kr. väärtuses kirjandust (auhinnatu valikul).

Hindamiskomisjoni on palutud hra-d J. Grüntal, J. Piiskar, E. Kubjas, A. Elango ja P. Vihalem.

Toimetuselt.

Kuna E. N. K.-l on „Kevadiku“ arvel tekind võrdlemisi suur võlg, mida viimaseil aastail pea sugugi vähendadu pole suudetud, kuna „Kevadik“ on vajand järjekindlalt üha uusi juurdemakse, siis johtus käesoleva

aasta sügisel E. N. K. juhatusel liikmete seas mõte — jätta „Kevadik“ ajutiselt seisma, et vähendada seeõttu säästuvate summadega võlgu ning seega üldse kindlustada liidu majanduslikku baasi. Sel juhtumisel oleks aga meie koolinoorsugu jäänd hoopis ilma häälekandjata. — Seda ka ei soovitud ega riskeeritud teha. Püüti siiski leida teid ajakirja väljaandmise jätkamiseks, millised püüded ka lõpuks — tänu E. Karskusliidu vastutulekule — vilja kandsid, ja praegu lähebki taas algava aastakäigu esimene nr. lugejate kätte. Et aga eelõeldu tõttu käesolev „Kev.“ nr. on üle kuu aja hilinend, siis otsusteti sellel semestril välja anda ainult 2 nr.-it (teine ilmub det. algupoolel), kuna kevadsemestril ilmuku vastavalt 4. (vebruaris, märtsis, aprillis, mais), kusjuures sügispoolaasta tellijad saavad ka kevadsemestri esimese nr.-i.

Seda teatavaks tehes paneb toimetus kogu „Kevadiku“ perele tõsiselt südamele, et tehtaks kõik võimalik „Kevadiku“ leviku tõstmiseks. — Hoidkem endi ainukest ajakirja — seda viimast pääsukest! Ühtlasi palub toimetus kõiki „Kevadikuga“ seotud arveid korralikult ja võimalikult kiiresti ära õiendada

„Kevadiku“ kaane ja esilehe vastsed illustratsioonid on — Otto Kangelaskilt.

Noored, tellige ja lugege „OLIONI“!

- „OLION“ ilmub Tartus kord kuus suures albumi kaustas, osalt kriitpaberil, rohkesti illustreeritult
- „OLION“ on ilus, soliidne ajakiri, mille taolist väljaannet pole varem Eestis ilmund.
- „OLION“ pakub kõrgeväärtuslikku sõna- ja pildivara.
- „OLIONI“ siht on — arendada Eesti kultuuri.
- „OLIONI“ kaastöölisiks on silmapaistvamaid jõude kõigilt aladelt.
- „OLION“ ei või puududa üheski õppurringis, lugemislauas, raamatukogus, kodus ega koolis.

Hinnata lisa: *Lahtised lehed.*

Tellimishind 6 kr. aastas, 50 s. kuus.

Üksiknumbrid 75 senti.

Address: „OLION“, Tartu.

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri.

№ 1

VIII aastakäik

1930/31

BRUNO PÄRLI.

Noorsugu ja draamakunst.

Kui tänapäeva organiseeritud noorsoolt otsida teatud kindlat ilmet, teadlikku aatestikku ja sirgeid sihtjooni, siis vaevalt seda leiame.

Tõsi küll, on liigne seda vast nõudagi, noorsooliikumises on alati midagi kaootilist, midagi otsivat, midagi alateadvuslikku.

Kuid just selles otsimises, selles aatestiku kujunemises avaldubki rakingulise noorsoo ilme. Tungi intensiivsus määrabki ilme tugevuse või kahvatuse.

Kahekümnendate aastate esimene pool oli kindlasti värvikam kui teine.

Noorsoo eluavaldised, mis varem olid tihendat ja keskendat (jõulis keskorganisatsioones), on nüüd märgatavalt valgund laiali. Eriühinguis saavutetakse küll asjalikumat probleemi-valda süvenemist, sellega aga sageli käib kaasas ühekülgne ellu suhtumine.

Need eriühingud annavad n. ö.

mikroskoobi (või ka teleskoobi) noorele kätte, millega tuuakse lähemale mõni maailma, või selle nähte pisiosa, noored aga oma loomult igatsevad „tervet maailma peopesas“.

Ja abstraktne ajutöö ei rahulda kunagi noori täielikult. Intellektuaalse külje väljaarendamise kõrval on vast veel vajalikum tundmusilma peenedamine. Noored leiavad enam tunnetega kui intellektiga. Seega noorsoojuht peab arendama ka noorte tundemaailma amplituuti.

Sellega oleks ühtlasi vist ka tehtud piir meelise skaala üliloomulikule laiinemisele, mis tänapäeva „lõbukultuurile“ vajutab ebasoliidsuse pitseri.

Minu käest küsitakse võib-olla, mis on mõeldud tundemaailma amplituudi arendamise all ja missugused oleksid selle praktilised abinõud.

Selle küsimuse lahendamisega

jõuan ma lõpuks teemi juurde, mida mõne joonega tahtsin ses kirjutises käsitella.

Kunstialade kaugust elust ei saa mõõta. Ometigi on meil saand kombeks tarvitada väljendusi, kui „eluvõõras kunst“, „elule lähemal seisev kunst“ jne. See kõik aga oleneb sellest, kui võrt ohtralt looja kunstnik on tarvitand materjali igapäeva elu nähetest — esiteks, ja teiseks, kui võrt suurel määral välisilma objektid transformeeruvad kunstniku käes.

Meie ei või salata, et muusika helide alged on välisilmast, looduslike helide järeleaimamised, kuid ometi on neil näiteks palju enam iseisvust, subjektiivsust (olenevust muusikariistast), kui mõnel näitleja liigutusel, kes järele aimab lombakut.

Muusika ei taha olla elu illusioon. Draamakunsti paljud voolud aga peavad seda oma põhituumaks.

Nii näeme, et meil on ometi kunsti haru, mis pretendeerib seista „elule lähedal“. Oskar Wilde oma „Dorian Gray näopildis“ läheb isegi kaugeemale, öeldes ühes aforismis: võib-olla ongi teater tõeline elu ja meie elu — ainult teater.

Ja kui nüüd tõesti peaks tulema keegi ja küsima minu käest „maailma peopesasse“, siis poleks see vististi mitte ainult minu subjektiivne seisukoht, kui ma teda juhataksin draamakunsti juurde.

Nii lähedal, kui ka ajalooliselt on meile revolutsioon, rahvaste neurasteenika ja hüsteerika, ometi on niipalju juba rohtu suutnud peale kasvada, et meie meeled on sattund teise äärmusse: puisusse. Halb on kui noorsoo tema praegusest passiviteedist peaks välja viima politika, otse tervitetav aga, kui seda teevad esteetilised huvid — kunstilised vaimustused, mis seisavad väljaspool kildkondi ja riiki.

Draamakunsti olemus on meie noorsoole kahjuks jäänd võöraks. Võöraks juba sellepärast, et päämiselt esimesed kokkupuutumised „näitemänguga“, mis algavad maalavadel, pole kuigi imposantsed, silmas pidades, et need on sageli seotud

labaste jantide ja joobnud „näitlejatega“. Linnades aga ei suuda kutseelised teatridki noorsoole tungida lähedale oma kunstiliselt kaheldava kvaliteedi poolest, mida täisealised suudavad küll, „arvestades meie oludega“, andestada, noored aga alateadlikult tabades võltsi — ei kunagi. Sellest sünnib siis ka teatrist võõrdumine, veel enam: teatriveaen.

Teatriveaenust võib aga saada teatrinälg (vt. E. Ü. S-i „Üliõpilaslehe“ juubelinumber 1930. a.) ainult siis, kui noorsugu ise asub draamakunsti harrastamisele. Ja see peab sündima juba hoopis teiste tõukejoudude mõjul ja hoopis uutest lähtekohtadest, kui seni on harjutud „näitemängu tegema“.

Millised oleksid need?

Esiteks: tugev ja palav soov mõista iga inimest tema olemuses, tema iseloomus ja tema elamuis. Teiseks: veel tugevam tahe inimesele nägeliikult selgeks teha tema ja ligimese olemust ja tundevoitlust. (Siin jõuame juba esteetilise ja eetilise probleemi lõikekohale.)

Selle nägeliku selgeks-tegemise tehnilised vahendid annab harjutus, — ideaalne, kui see erilise annina inimesele kaasa antud.

Igast ühest ei tarvitse saada näitleja, kuid igast ühest võib draamakunsti kaudu saada inimesemõistja. Näitleja peab seda olema kindlasti. Mu etteheide „Vanemuise“ näitlejaile oli põhjendat, kui ma kord „Libahundi“ puhul kirjutasin, et pole näitlejailt nõutud palju, kui et nad armastaksid neid kujusid, mida nad kehastavad (kuigi saalist neid vihatakse).

Suutes elada ja tunda mitte ainult omas kehas, arendame meie oma tundmuste skaalat, muutume vastuvõtlikumaks ja arusaavamaks maailma vastu. Meie elu muutub värviküllasemaks ja perspektiivid laienevad.

Kui draamakunst muutub mõistetavaks meie noorsoole, siis võime uskuda, et meie teatrielugi aegamööda pääseb sellest umbsopist, milles ta praegu vireleb.

Prof. Peeter Põld †.

(30. VI 1878 — 1. IX 1930).

Prof. Peeter Põldu jätkus väga paljudele aladele. Seda tõendas m. s. enneolematu pärgade hulk ta kalmul. Ent seltskondliku tegevuse aladel kadunud vist polnud ligidamat, kui karskusliikumine. Ta oli juba noorusest pääle sellega ühte kasvand ja oma elu viimaseilgi aastail, täies meheas keskel väga pingutatav ja rohket tööd seistes, tal jätkus ometi aega ja tahtmist täita Eesti Karskusliidu esimehe tublisti aega ja energiat nõudvaid kohustusi ning võtta osa mitmesuguste teiste karskusorganisatsioonide tööst. Karskusnõue oli kogu tema ilmavaate ja ellusuhtumise lahutamatu osa ja vaevalt vist küll leidis kedagi, kes oleks kahelnud, et ta seda võttis täie tõsidusega — kui üht meie rahva edasielamise olulist eeldust. Tema sulest ilmunud karskussisulised brošüürid „Küllalt, ei enam“ 1913, „Meie haritlased ja karskusküsimus“ 1913, „Eesti riigi tulevik ja karskus“ 1922) on veenvaimad, mis meil sel alal üldse trükist väljund. Ja kõik, kellel tulnud pareerida karskusliikumise vastaste etteheiteid selle liikumise juhtide kitsarindsusest ja eluvõõrsusest, teavad, kui kerge oli seda teha, tuues näiteks kõikjal lugupeetud prof. P. Põllu isiku.

Noorsoo karskustööle ja Eesti Noorsoo Karskusliidu püüetele prof. P. Põld suhtus suure sümpaatiaga, toetades selle taotlusi ja üritusi niihästi Eesti Karskusliidu juhatuses kui ka mujal.

Nüüd ei ole meil seda juhti enam mitte. On lahkund elavate hulgast otse harukordselt õilis inimene, üks me rahva selgepäisemaid mehi, me karskusliikumise silmapaistvaimi ideoloog. Kuidas me ilma temata läbi saame, seda ei suuda me praegu veel mitte ette näha... —

Hele-Mall Põld †.

Eesti Noorkarsklaste pere leinab mitte ainult prof. P. Põldu; halastamatu surm viis isale järele ka kaks ta tütar — Hele-Malle ja Mari-Liisu, kellest eriti esimene meie noorsoo karskusliikumises üldiselt silma paistis, ei mitte ainult selle poolest, et ta mitme aasta jooksul oli oma kooli (E. N. K. S. tütarl. gümnn.) karskusring „Aita“ juhtivaks jõuks, vaid ka üleriiklikel ettevõtetel (kongressel, asemikekogu koosolekuil) võisime teda tasakaalsena ning abivalmina kaasa ründamas näha. Kindlasti oleks ta valitud ka liidu juhatusse, kui ta poleks sellest järjekindlalt keeldunud nõrga tervise pärast.

On valus mõelda, et seegi lahke ja naeratlev nägu kunagi enam ei ilmu meie sekka... —

Selma Peru-Prüüs.

(29. III 1906—14. IX 1930).

In memoriam.

SELMA PERU-PRÜÜS.

Taas langes hele täht meie noorsooliikumise taevast.

Varises Manalasse omaaegne innustunuim noorsootegelane ja viimasegi ajani noorsooliikumise lainetusi-virveidusi intensiivselt kaasaalav Selma Peru-Prüüs

Raske on tahuda seda kaotust. Valus on teada ja tunda, et toda „parandamatut idealisti“ kunagi kuski enam kohata ega kõnetada ei saa. Ent mis teha — paratamatus. Saame kadunud veel ainult mõttes kujutella.

Lahkunu loosung noorsooliikumise ridades, mis teda edasi kandis, võitlusile ning võitudele vaimustas, avaldub ta mälestustesarjas „Iseloomustavaid jooni omaaegsest noorsooliikumisest“¹⁾, kus talle järgmises sõnastuses meenuvad keskkoolipõlvses unistused: „meie, noored, tahame muuta elu ilusamaks, puhtamaks ja ylevamaks . . . ilmas on ju nii palju madalust, viletsust ja pahesid . . .“ Ja see eetilisrevolutsiooniline mõte, mis polnud ainult külm abstraktsioon, vaid tunnetest kuumaks kõetud ja raidu tahteasaraga haamerdavad elav, tegev mõte, tuli ikka ja ikka vastvalt Peru-Prüüsi nüühisti suusõnaliselt kui ka kirjalikes eneseavaldusis esile.

Ent evides esialgu küll Jeanne d'Arc'likult kõikumatu usu oma tõekspidamiste teostumise, pidi Peru-Prüüs peagi üle elama

¹⁾ „Kevadik“ 1929/30 nr. 2 — lhk. 28.

selle pragunemise ja murenemise elu õõpoolsete jäämereliselt kõledate tuulte ees. Sellele järgnes sisemine kokkuvarisemine aadetekandja hingas, liiatigi et lahkunu oli eriti tundekas tüüp. Ta ise kirjutas artiklis „Meie noorsoo vaimlisest otsinguist“¹⁾: „Inimese hing on suurim kunsttöö maailmas. Ei ole midagi, mis isiku väärtust nii tõstaks, kui see, kui temal on sügav, õrn, suurejooneline tundeid varjav hing. Ellu astujad tulihingsed noored, õppige hoidma seda, mis teie hingis asub üleval, õrna, et see juba varakult valeskõlades all ära ei lämbuks.“ Aga tavalisti need kallishinged, kellel puuduvad „valeskõlades“ kaitsvad ja katvad soomused, purunevad juba vähegi hoolimatul puudutusel — nad närtisivad sageli juba pungas või esimesil õilmitsemise ajal, elades harva üle loomuliku küpsemise ning vilja valminemise. Ja just Eesti maakamar on silmahakkav selle poolest, et tekitab küll suuri hingi, kuid pärib nad peagi pärast esimesi põlemispuhanguid varavalminuina ja varavarisenuina tagasi, nagu sellest küllaltki teaksid jutustada meie kirjanduse- ja kunstiajaloo veerud. Süttib ja kustub tähti, ent päikeseks ei suudeta kasvada. Põletakse liig tuliselt, liig palavalt, liig valusate jõuliste leekidega — ja seega liig ruttu. — Meie vaimlise sfääri temperatuur on alles madal ning valgustus väike. Igaühele neist ei piisa. Paljud peavad endi edasi poole tormavaile tahte ja tegude ajureile enestest lisakütteainet muretsema ja ise enesele prožektoriks olema. Kuid kauaks siis nii enesest jatkub? Viimaks saab siiski sisemine põletis- ja valgustusmaterjal otsa. Ning siis on pime ja külm. Ei olda harjundega suudetud kohaneda nende väheste süütsüüsi hingitsevate tahmalampidega või visisevate tuleasemetega, millega teised läbi ajavad. Kobatakse käsikaudu ja külmavärisetakse, kuni kaob jalgealune ja saabub lõpp — olgu uppumine mudasohu või sangeplik purukslend kuristikku. Aga pälvib see siis etteheitu? — Ei, kui meie ümbrus tukub unises hämaruses ja rojutavas leiguses, siis küll parem tulekahjutada taevast ja pilduda kõhyle punaseid tulviidke ning sädemete tunglaid — olgugi vaid hetkeks — kui elutseda aralt vilkuva tulukesena kuski metsa serval. Ja seda tegi ning oli lahkunu, rühkides juhtivalt kaasa pea kõigis noorsooliikumise avaldumisvormes, alates E. Koohi noorsoo Keskküüduga ja E. Noorsoo Karskusliiduga²⁾ ning lõpetades Kultuuritahtelise Noorpõlve koondisega.

Ennastsalgava väsimatu, öidki täitva tegevuse kõrval — „Ja kui siis nii mõnegi ürituse läbiviimine võttis nii palju aega ja

¹⁾ „Uudismaa“ 1922/23 nr. 7 — lhk. 97.

²⁾ Peru-Prüüs kuulus 6. IV 1923 — 28. XII 1924 E. N. K. juhatusse.

energiat, et terved ööd vahest kuni hommiku koiduni töötati, kas küsis siis keegi: mis ma sellest kasu saan?" lausub ta omis mälestusis¹⁾ — on tal jatkund vaid vähe aega, oma ideoloogiliste töekspidamiste kirjalikuks fikseeringuks. Ent neistki väheseist, millest olgu ennekõike mainitud artiklid: „Meie noorsoo vaimlisest otsinguis“²⁾ ja noorsooliikumisest ja isiku arenemisest“³⁾ piisab küllaldaste äärjoonte saamiseks ta noorsooliikumise ideoloogiast. — Põhimaksim, mida Perv-Prüüs kui autonoomse noorsooliikumise veendund pooldaja enda noorsootege- lase hülgepäevil — 1923 ja 1924 aastal⁴⁾ — eriti rõhutas, on otsimisfilosoofiale baseer- ruv sõltumatuse, iseseisvuse tarve, mis vis- tisti parimini avaldub järgmises lauseis: „Kui mulle pakutakse tõe või tõe otsimine, ma valiksin viimase, ytleb üks kuulsaist. Ka meil ei ole tarvis valmis püdi seedimist vaid nägja tundvad valmistagu endale toitu i s e ,

¹⁾ „Kevadik“ 1929/30 nr. 2 — lhk. 28.

²⁾ „Uudismaa“ 1922/23 nr. 7 — lhk. 97—98.

³⁾ „Uudismaa“ 1923/24 nr. 2 — lhk. 17—18.

⁴⁾ Oli sellal E.K.K.-sekretariaadi juhataja.

enda valiku järele“¹⁾ või jälle: „Meie noorsugu ei tohtks olla mass, kelle ylim soov: „Panem et circensiss!“ — seepärast olgu ter- vitet kääriv, otsiv element, kes ei rahuldu sellest, mis neile antakse, vaid kes ise midagi teha tahab ning ka suudab“²⁾. Sellele vas- tavalt ei näe ta ka noorsooliikumise mõtet, ülesannet mitte niivõrt suurte hulkaade kaasa tõmbamises kui just isiksuste väljaarendamises. Ta väidab: „Ei ole õnnetus see, kui esialgne suur vaimustus jahtund on, ei oleks ka õnnetus, kui meid arvuliselt vähe- maks peaks jääma. Koondudes, et tihedas läbikäimises üksteisele anda ja üksteiselt võtta võiksime, kasvatame endist enam eel- arvamisteta, enam arvustus- ja otsustusvõit- mulised isikud, kes ei paindu peri iga tuule, ning kes ei lange ümbruse soovimata assi- milatsioonihõiviks“³⁾.

Need on mõtted, mis ei vanane niipea. Tänapäeva noorilegi osutuvad need sobivaiks juhtlauseiks.

¹⁾ „Uudismaa“ 1923/24 nr. 2 — lhk. 18.

²⁾ Ibidem.

³⁾ Ibidem.

„Kevadikule“ kirjutand prof. PEETER TREIBERG.

Iginoore hallpea juubeli puhul.

On möödud mõni nädal meie ava- liku elu seniori Mihkel Martna 70-dast sünnipäevast, mis kujunes suureks aus- tuseavaldiseks hallpäisele politikame- hele ja leidis vastukaja üle terve maa, kõigis ühiskondlikes ringes ja politilis rühmitis.

Ons ka „Kevadiku“ ümber koon- dund noorsool sel puhul põhjust meelde tuletada teeneterikka veteraani püü- deid, ideid, toiminguid? Mihkel Mart- na ja meie noorus; oma elu lõpuaasta- kümneisse astuv pika ja kireva elukäi- guga senior, tulnud oludest, mis meie päevil juba täielikult muutund „aja- looks“ ja veetnud suurema osa oma elust meie praegusele kasvavale gene- ratsioonile hoopis võõrais tingimuis, ja alles oma parimais noorusaastais — kas veidi alla või veidi üle 20 — tung- lev noorurkund, üles kasvand ja tead- likule elule sirgund juba Eesti iseseis- vuse aegadel, — on neil mõlemail mingisuguseid ühiseid kokkupuutepunkte, mis võimaldaksid lähemat teineteise mõistmist ja sümptatiseerivat hindamist?

Mulle tundub, et on, on hoolimata kõigist vahedest aastais, kõigist eri-

nevusist elukäsituses ja ellusuhtumises. Ja on nimelt esijoones seetõttu, et Mih- kel Martna kõigi saatuse vintsutuste kiuste, vaatamata kõigile mõnes suhtes otse masendavaile eluraskusile, on oma 70-da eluaastani säilind noorena hingelt, vaimult, juurdlevalt ning otsivalt mõistuselt ja kõiki elu- nähtusi sügavasti kaasa elavalt süda- melt. Ja veel rohkem — sageli tun- dub, et see vana, kuid siiski iginoor hallpea on isegi üldiselt nooruslikum, värskem ja elavam oma toiminguis ja otsinguis kui meie mit- meti varavana ja varakult mingi bla- seerund elumehelikkuse rüüsse rõivas- tund noorpõlv.

Kas ei leidu meie kasvava generat- siooni ridades huvidepuudust, ükskõik- sust kõrgemate eluliste probleemide vastu, tahtenõrkust, passiivset alistu- mist välisoludele ilma vähimagi taht- museta neid muuta või neist üle saada, jämedatoimelist karjerismi ja varjama- tut elumõnude taotlemist hoopis suure- mal määral, kui seda oleks tohtind oletada sugupõlve juures, kes kasva- nd mitmeti soodsamais oludes ja are-

nemistingimuses kui enamik meie vanema põlve tegelasist, rääkimata juba eriliselt okkalise ja siiruvirulise eluteega Mihkel Martnast?

Eks esine meie kesk- ja ülikoolinoorsoo hulgas kohutavalt palju Per Gynte, kes elus liiguvad vähima vastupanu suunas, Suurt Kõverat mööda, ilmetute varjukujudena, arglikult kõrvale hoidudes elu suurte ja põlevate küsimuste lahendamisest, jättes lõpuni mõtlemata oma mõtted, teostamata oma õilsamad teod, kuulutamata oma parimad loo-

N. Triik.

M. Martna.

sungid, — paras materjal Nöövivalajale ümbervalamiseks! Kui vähe paistab nüüdisaja noorsoo hulgas silma neid, kes tõsiselt südamesse võtaksid Ibseni õilast nõuannet: „on inimesele antud käsk — olla tru isendale, olla iseendaks nii väikesis kui ka suuris asjus, alati ja igal pool. Kui siis õnni peaks osutama reetlikuks — vähemalt jääb Sulle au, et Sa elasid vastavalt oma ülesandele“.

Neile meie noortest, kes siiralt tahaksid jälgida seda Ibseni eetilist maksimi (õnneks leidub meil siiski teataval arvul sääraseidki naiive unistajaid!), võib Mihkel Martna oma eluga pakkuda tuge ja eeskuju. Mihkel

Martna juba ei ole jätnud omi mõtteid mõtlemata, omi loosungeid kuulutamata, omi tegusid lõpule viimata. Tema mõtteid ei ole (nagu Per Gyntil) jäänd määnduma maapinnal veerlevaiks keradeks, tema loosungid ei ole mandund tuule pillatavaiks kuivand puulehtedeks, tema teod moodustavad tugevad palgid ega mitte sääraseid murtud ölekõrred nagu Per Gyntil. Ja kes on meil Eestis jäänd suuremal määral truuks iseendale, „iseendaks nii väikesis kui ka suuris asjus“ kui Mihkel Martna. Eks pidand isegi tema poliitiline antipood, kuid oma iseloomult samast terasest löödud Jaan Tõnisson Martna juubelpäeval tunnustama: „...tunned tõsisist austust mehe vastu, kes oma poliitiliste veendumuste eest eluaeg kindlasti väljas olles on ühtlasi ikkavastavaks jäänd iseendale“ („Rahva Sõna“ 1930, nr. 207, meie sõrendus).

See oli mingi sisemine virgutav jõud, mis Martnat ei luband jääda „endaga rahul olevaks“ (kui jälle Ibseni terminoloogiat tarvitada) ainelise eksistentsiga kindlustet väikekodanliseks maalermestriks Tartus ega trükikojaomanikuks Tallinnas, vaid kihutas teda „saama iseendaks“, andma oma rahva teenistusse maksimaalsel määral need vaimsed võimed, millega ta tundis enda olevat varustet, ja sellega astuma teele, mis viis ta esiti vanglise ja paiskas siis tosinaks aastaks kodumaalt eemale — sööma kibedat maapao leiba.

Kuid maapaoski viibides jäi Martna truuks iseendale. Ta ei hakand pahuralt käsi rüppe pannes paremaid aetootama, vaid ruttas avanend võimalusi kasutama oma hariduse süvendamiseks ja täiendamiseks. Et teadus moodustab suure ja viljaka elulise jõu ja rakub ka eluvõitluseks vaheldaid vaimseid relvi, sellest põhitõest oli Martna juba varakult aru saand ja igaviisi püüdnud endale neid relvi hankida.

Milliste raskustega tal siin tuli võidelda, sellest suudab ühtluskooli ja emakeelse hariduse läbi hellitet

meieaja noorus vaevalt küll aru saada. Viis talve külakooli oma ristiisa Paltsu Pritsu kambris, kus järgimööda üks päev „vana“, teine — „uue seaduse“ piibli lugudele oli pühendatud, mis sageli niivõrra ära tüüdis, et „nutt peale tuli“ (Martna, „Külalast“, lk. 136), ei annud mingisugust küllalist alust töötamise ja sügavama hariduse hankimiseks. Seetõttu tuli Martnal hiljemini lausa otsast päale hakata. Kuid jonnaka maapõisi visadusega haaras ta igast võimalusest kinni, et enda teadmisi suurendada; ta on terve elu läbi lakkamatult oma haridust täiendanud, kasutades selleks mitmesuguseid õhtukooli, loenguid, ülikoolide kursusi, kokkupuuteid eriteadlastega ja süvenedes iseseisvalt teaduslikku kirjandusse.

Nii pakub ta oma eluga veennud eeskujule, et ka meie kitsas oludes on hoolimata kõigest võimalikud säärase autodidaktide tüübid, nagu need eriti Inglismaal sageli esinevad (Spencer, Mill, Buckle, Green, Faraday j. t.), kes vabadena hariliku koolihariduse unifikseeriva ja nivelleeriva mõju alt on alles küpsemisajal iseseisva töötamise kaudu lisandand tarvilikke teoreetilisi elemente otse elust omandet praktiliste oskuste, vilumuste ja kogemuste varasalvele ja kes võib-olla just tänu sellele asjaolule on suutnud aadelda omapärasemini ja värskemini kui tavalised tsunfteadlased.

Ka Mihkel Martna ei jäänd ainult passiivseks vastuvõtjaks teadmiste suhtes ega jäänd omandet teadmised temast mingi isikliku luksusesemena, mingi surnud kapitalina kasutamatuks seisma. Sest Martnas ei esine ainult harukordselt mitmekesiste vaimsete huvidega ja erakordse vaimse värskusega eneseharija, vaid samavõrra innustund sotsiaalpedagoog, rahva õpetaja ja kasvataja. Martna ei vajand haridust mitte ainult isikliku teadmishimu rahuldamiseks, veel vä-

hem oma elumugavuste tõstmiseks: ei, haridus omab tema silmas tähtsust eeskätt mingi sotsiaalse funktsioonina, mille ülesandeks masside eluvõitlust kergendada ja hõlbustada. Selle sihi teenistusse on Martna rakendandki oma pika eluea jooksul omandet rikkalikud teadmised. Tema mitmealgne tegevus ajakirjanikuna, publitsistina ja kirjamehena sotsiaalteaduste ja ajaloo alal püüab hõlbustada oleviku kultuuri ülesannete teostamist ja kasutada teaduste saavutisi paremaks elukorralduseks. Kas ei paku Mihkel Martna erksast sotsiaalsest kohusetundest kantud publitsistlik tegevus jällegi kohast eeskujule meie üldiselt endasse tõmbund ja individualistlikult häälestet nooremaile generatsioonile?

Mihkel Martna on oma ilmavaatelt sotsialist ja omab suuri teeneid meie ühiskondliku mõtte ja liikumise ajaloos. Tema isik ja tegevus pakub elava näite selle kohta, kuidas negatiivse iseloomuga klassivõitluse idee kõrval nüüdisaja ühiskondlikus liikumises nähtavale kohale on kerkinud positiivse sisuga sotsiaalpoliitiline tegevus ja sotsiaalpedagoogiline kultuuritöö. Mihkel Martnas on meil tegu ikka ausat mängu mängiva, korrektse ja sümpaatliku tegelasega, kes ikka endale truuks jäädes on oma pika eluea jooksul murdumatu tahtejõuga ja raugematu noorusliku idealismiga positiivselt töötand meie kultuurühiskonna aluste rajamisel.

Meie kasvavale intelligentlikule noorsoole sooviksin aga enam seda ühiskondlikult häälestet mentaliteeti, seda sirgejoonelist teotsemistahet, seda visa edasipüüdu enda harimises ja teiste õpetamises ja seda järjekindlust endale truuks jäämisel, mis Mihkel Martna avalikku tegevust on hingestand, õilistand ja kannud.

Põlgan seda arga idealismi, mis pöörab ära oma silmad elu viletsusist ja hinge nõrkusist . . . Heroilinegi vale on argus. On ainult üks heroism: näha maailma nagu ta on — ja teda armastada. Romain Rolland.

„Kevadikule“ kirjutand Dr. phil. h. c. MIHKEL MARTNA.

Nooruse kohus ja ülesanne kõrgete ideaalide suunas.

Noorus on — inimsoo südametunnistus, hell, hõlpsasti põlemasüttiv, vastuvõtlik kõrgetele ideaalidele, nendele suurtele püüetele ja nõuetele, mis inimsugu edasi, kõrgemale viivad, mis teda tardumise eest hoiavad.

Selleks kõrgeks ideaaliks pean mina ka võitluse sihti alkoholi vastu, võitlust sissejuurdunud alkoholikommete vastu, karskust.

Pärandet katkutõvena on alkoholitarvitamine rahva seas hirmuäratavalt levind; sööja ussina närib alkoholihaigusi rahva elupuujuurte kallal ning ähvardab sellele elupuule otsa teha. Leegion sotsiaalset laadi erimõjundeid aitavad paratamatult kaasa sellel tõvel edasi tungida ning pahe juurtel sügavamale ja sügavamale ajada. Selle vastu peab karske noorus võitlema! — Võitlus mainitud pahe vastu osutub rängaks ning ähvardab isegi lootusi murda, sest et alkoholi tarvitamine lausa ja nõnda igapäev-koduselt sünnib, nagu oleks ta juba igapäevavaseks, möödapääsematuks vajaduseks saand. See mürgitav nähe on arusaadav ja lahutamatult seoses perekondade liigtiheadalt kooselamisega. Meie hirmutav-kitsad ühetoalised korteriurtsikud ei võimalda teisiti, kui et lapsed juba kätkieast peale alkoholi tarvitamist nägema ning sellega nagu ühte kasvama harjuvad ning sellise arusaamise omandavad, nagu oleks alkoholitarvitamine loomulik, igale inimesele vajalik nähe! See vaade kasvab nõnda sügavasse rahva lihha ja verre, et harilik, igapäevane inimene alkoholikombeid arvustama ei hakkagi, veel vähem mõtleb ta alkoholi vastu võitlemisele. Seepärast ongi meie vähe neid mehiseid mehi ning naisi, kes tugevad oleksid oma eeskujuga, s. o. alkoholist loobumisega selle vastu võitlema.

Seda puudust püüab karske noorus parandada. Seetõttu omändab nooruse võitlus alkoholi vastu äärmiselt suure tähtsuse: alkoholi vastu võitlusele asund noorus püüab kasvatada neid mehiseid iseloomi, kes mitte ainult noortena, vaid ka täisealistena valmis oleksid oma karske eeskujuga esinema ning sellega seda lingu purustama, katki rebima, millisega alkoholikombed rahva suured hulgad paeltes kinni hoiavad. Eeskujui on ikka hea õppevahend. Karske mees ja naine, see on karske nooruse lipukiri!

Nooruse võitlus alkoholi vastu on väga raske ülesanne. Seda suurem lugu-pidamine neile, kes — raskusist hoolimata — enestele selle raske ülesande sihiks seavad. Mõtleme alkoholiga vilund ümbrusele ja äärmiselt halbadele, otse alkoholismile sundivatele sotsiaalsetele vahekordadele, siis teame, millised mainitud raskused on. Võitluse kergenemist võib alles siis loota, kui sotsiaalsete vahekordade surve väheneb. Alles see võib „alkoholiga vilund ümbruse“ mõju vähendada ja sellega ühes võitlust kergendada. Just seda peab alkoholi vastu võitlusele astund ja astuv noorus eriti silmas pidama, et alkoholismile soodne aluspõhi, tema loomulik mulla- ning kasvupind — halbade sotsiaalsete vahekordade näol — nõrkema hakkaks ning hoopis kaoks.

Võib olla, et ka siin raske on aru saada Saksa teadlase väitest, et „võimatu on tagajärjerikkalt võidelda alkoholismi vastu, selle hädaohtliku rahvataudi vastu, kui mitte võitlema ei hakata rahva suurte hulka korterihäda ja korteri viletsuse vastu, rahvale tervistlikinimlikke elukortereid muretsedes“.

Suured on ülesanded, mis karskusele püüdev noorus enesele seab. Iga tõsine rahvasõber peab soovima, et need kõrged püüded sihile pääseksid.

Pärast rajuilma.

Madis sammus rahutult nõgise kambri ühest seinäärest teiseni. Jälle oli olnud eidega üks riiuks paisund sõnelus. Nüüd tegi talle südametunnistus vaeva. — Aastakümneid olen maailmas eland, mõtles Madis, aga ikka ei suuda veel riiuta läbi saada. Peaksin ometi kord hakkama ka rahulikult päevi haua poole nihutama. Milleks praalidagi? Maretil on ju lausa tösi, öeldes, et mõistlik mees tõmbaks sellisest talust rääkides mütsi sügavasti silmile ja alustaks peagi teist juttu. Pole see talu tõesti suurem asi — uhkustamiseks puudub vähemgi põhjus. Aga tema, Madis, ei valuta ometi meelega ega suurusta sihilikult. Sarnasena, nagu teistele sellest talust räägib, on ta ise oma mõttevõimega Vaesteristit kujutand. Mõttes on kerge näha mullatut Kooljanurme lohkava viljapõlluna, saaki kümnekordsena ja pisukest hobust suurena. Kehvapoolse elumaja viib mõelda kahekordseks mõisamajaks ning kuusepuust pingil istudes nautida sohva vetruvust ja pehmust. Silke võib süüa silmuskaladena ning rüübata kalja, mis maitseb mõduna.

Madis nägi, et puudusid igasugused võimalused elu tegelikult kaunistada, sellepärast lahkus ta vormiliselt Vaesteristilt ja elas enda mõeldud maailmas ning õhkkonnas, tundes end sääl õige kodusena.

Päris tahtmatult Madis räägib sellest, mida pole olemas ja vaikib meelega noist esemeist, millised on.

Unistused olid alalise mõtlemise tagajärjel segand endid tõelikkusega ja hiljem sellega koguni ühte suland.

Madis ei suuda sellest aru saada, miks ei või inimene elada, kuis ise leiab parema. Tema pole kunagi teisi keelend endile samasugust unistusmaailma loomast. Segagu samuti hääd võimalused viletsa tõelikkusega ning elagu selles keskpärasest segus. Aga oma eitki ei taha seda taibata, vaid nõuab ikka ja alati hääd tõelikkust võimaluste asemel, olgu, et hääd võimalused ei

anna alati hääd tõelikkust. Eit viriseb, et miks põllud vilja ei kannu. Sajad korrad Madis on talle seletand, et see on ainult sõnniku puudumise pärast: võimalus oleks, et need vilja kannaks, aga tõde on, et pole põldudele anda sõnnikut tarvilisel määral.

Täna oli Madis müünd vahelduse toomiseks igapäevase elu hallusse päris võileiva hinna eest Vaesteristi ainukese lehma ning ostnud Tõura nimele pulli, ja sellest tekkiski see riid, mis ei lõpe niipea.

„Jumal tule ise su mõistusele appi!“ hädaldas eit veel praegugi. „Mis me selle pulliga hakkame tegema?! Mis me selle pulliga hakkame tegema?!“

„Sina ei tea ühti,“ sõnas Madis aegamisi. „Pull on imetähtis loom maja-virtsahtis... Näe, mõisaski oma mehine pull — tahad sa saksast targem olla...“

„Sa vaata ka mõisa lehmade arvu!“ kriiskas eit.

„See ei loe ühti! Lehm lüpsab, aga pull selle eest jälle mõirgab...“

„Saa aru, ega ma selle pulli mõirgamisest ei hakka toitu keetma!“

„Mis asja sa peaks ilmaaegu kisma. Pull on maja au ja muud kedagi,“ sõnas vanamees rahulikult.

„Ja sina oled maja teotaja ja muud ühti!“ pahvatas eit.

Uhkustundega, nagu oleks ta mõne järve tühjaks joond, kobis eit sāngi ja tõmbas teki üle päa, küsimata, kas tema, Madis, ka kunagi mõtleb magama heita.

Madis sammus veel ikka kambrist mööda edasi-tagasi ja nohises ainult kuuldavalt. Enim vaevast teda mõte: on täna õhtul juba sigu söödetud või ei. Seda ei tahtnud ta koguni mitte, et vaesed loomad nende riiu pärast peaksid tühja kõhtu kannatama. Aga Maretile ei tahtnud ta loomade suhtes mingisugust küsimust esitada. Annaks või mõni talle kuningriigi kogu au ja iluga, ta siiski ei saaks jutu alustajaks praegusel silmapilgul. Parem juba läheb lauta ja katsub, kas seamollid on toidused.

„Jõuluks ma teen sulle rõõmu,“ ütles korraga eit süngist.

„Mis rõõmu meie, tühised, üksteisele enam võime teha,“ vastas Madis ükskõikseltselt.

„Mina teen sulle siiski,“ jonnis eit.

„Mismoodi?“

„Suren ära.“

Selle järele vaikisid mõlemad. Eit piilus, mis mõju need sõnad vanamehele avaldasid. Viimane aga näis täiesti rahulikuna, näol kivinend ilme,

Igamees (A. Rütli).

huuled kõvasti kokku surutud, nagu kartes, et nende tagant võiksid ilmuda sõnad: „Tõesti targasti teeksid, eit.“

Madis väljus toast ja hiilis salaja lauta. Sead hakkasid kohe nõudlikkude hääletega karjuma. Öhtutoimetused vist kõik tegemata, mõtles ta.

Seamollid olidki tühjad. Tähendab, nende eest tuli hoolitseda. Ei tea, mida neile peab andma, sest pole kartulaidki keedetud... Aga süüa need viuninad tahtsid, seda nägi ta selgesti. Mõnelegi andis ta lapiti käega üle kärsa, kuid

see ei muutnud olukorda, mitte hetkeski ei kutsund neid korrale.

Madis läks tuppa tagasi.

Vähe aja pärast ilmus ta uuesti, seekord juba ühes söögiga.

Rahulikult vulistasid sead küna juures, kuna vanamees ise läks teises seinäääres aianurgas konutavat vana orikat vaatama. Sõbralikult sõnas ta: „Sina, vidusilm, oled palju arusaajam, ei pista kohe karjuma, kui öhtueinena lastakse vähe oodata. Aga need teise lauda otsas, ma ütlen — justkui viled. Sina, vana orik, ei tea, mis see tähendab, kui minnakse eidega riidu. Mul täna juhtus see nali... Terve su minevik visatakse nagu ämbritäis solki vastu nägu.“

Ta jäi ka Tõura ette korraks seisatama.

„Sinu pärast see riid lahti puhkeski,“ raporteeris ta pullile. „Kõrvetaks sulle ühe täie sarvede vahele, aga oled ikka va uhke loom — sinu pärast maksab ka riielda ja vaeva näha.“

Laudast tuppa tagasi tulnud, hakkas vanamees sööma: hammustas leiba, rüüpas kalja, hammustas leiba, rüüpas kalja jne. Ise tegi sarnase näo, nagu tahaks öelda: „Põleks sa, eit, mulle iialgi toitu keetnud, ka siis oleksin läbi saand.“ Iga suutäie ajal pidas silmas Maretit süngi, et selgusele jõuda, kas eit piilub ta söömist ja kas näoilme avaldab kadedust. Aga eit oli teki üle pää tõmmand ja ei liigutandki.

Madisel oli veel üks probleem lahendada: peab ta pääle söömist heitma eide juurde süngi, või peab tänase öö külmal põrandal konutades mööda saatma? Söömise lõpetamisel oli otsus kaljukindel: täna öösel magab ta põrandal. Vanust kasukaist ja kuubedest valmistas ta endale aseme, nii kui seda olud lubasid, ja heitis sinna und ootama. Aga uni ei tulnud.

Madis luges unepuuduse viletsa aseme arvele ja uuesti süttis ta viha Maretit vastu lõkkele. — Magab nüüd süngis nagu bürger ja mina pean siin viskilema, mõtles Madis küljeall olevate kasukate muhke ja kortse siludes. — Küllap naerab vist salaja mu viletsust. Kui juhtub veel riidu siin

majas, siis korraldada nõnda, et Maret magab pörandal. Ja selle õndsalik-ilusa kavatsuse mõjul ta viimaks rahuneski külmal pörandal.

Lepitav mõte tekkis vanamehe pääs, kui ta meelestas omi eluaegseid rähklemisi. „Annaks selle koha ete mõneks aastaks rendile, siis saaks eit ja ka ise natuke hinge tagasi tõmmata.

Eit kõhatas sängis.

„Kuule, eit, oled sa veel üleval?“

„Mis sa karjud südaöö!“ vastati.

„Origi saab öösel ikka rahu“

„Kuule, eit, anname selle koha mõneks aastaks rendile, siis saame vähe vabamalt elada. Pärast surma, siis...“

„Vanamees,“ vastati sängist, „ma annan sulle hea nõu: kui sa sured, siis seo see koht endale selga ja mine kogu täiega, vii tõendusena teise ilma ja ütle, et põlegi see talu, risu, midagi väärt, puha mätastik, aga pattu sai ta pärast koledal kombel tehtud, et kas annadki mulle taevasse ruumi... Nii jah. Mine aga ükskord ilusti kohakõks seljas ja hobusenirveldis käekõrval. Ää unusta silgukaussigi tasku panemast. Mind aga jäta oma taluga rahule!“

Madis ehmatas enese korraga kangeks. Sarnast vastust ei olnud ta tõesti oodand. Tema oli kõik ilusasti ja pühalikult mõelnud, ning korraga karatatakse kullina ninna. See on lausa häbematust!

Esiotsa arvas Madis päris kindlasti, et küllap Maret tuleb andeks paluma oma õhtust ülbust, aga kui sängist juba magus unenorin kostma hakkas, jät-

tis ta selle mõtte. Kahju oli korraga. — Miks ei teind eit mulle seda rõõmu? — küsis ta endalt. Ta oli mõelnud isegi selle juba valmis, kuid siis, kui eit tuleb andeks paluma, end ülal pidada: esmalt muidugi äärmiselt jahe, kordkorralt muutuks aga ikka sõbralikumaks ning viimaks põimiks oma käed ümber ta kaela, kui tunnistuseks, et, vaatamata kõigile nägelusile, neid siiski ühendavad sidemed, mis pika kooselu kestel muutund liialt vastupidavaiks, ning sellepärast ka naljalt ei katke.

Vanamees surus näo patja. Suured silmapisaraad nagu hallid niiskusputukad jooksid üle ta kortsi pöskede. — Ega eit mulle enam sokke ei nõelu... ega ta ei nõelu, vilgatas ta pääs juhuslik eelaimus.

„Ja anna meile andeks me võlad, kui me andeks anname oma võlglastele...“ sosistas ta hardumuses.

Sel silmapilgul kõhatas eit sängis. — Eidele ei tohi ometi jääda säärane rumal arvamine, nagu oleks tema, Maret, tänase lahingu võitnud, arvas palvetaja kõhatamist kuules. —

Madis tõusis kasukailt, süütas pisukese suitseva lambi, võttis seinakapist määndund Lauluraamatu ja hakkas laulma, nagu oleks ta teind riisu lõpliku kokkuvõtte:

„Ma olen võidu saanud
Ja jõudnud rahusse...“

Keilas, 1. V 30.

ED. TREU.

Muljeid Soome Öppiva Noorsoo Karskusliidu suvipäevist 28. VI — 2. VIII Joensuus.

Pool nädalat hiljem, kui lõpetasime oma suvised kokkutulekupäevad Otepääl, pidas Soome Öppiva Noorsoo Karskusliit oma traditsioonilised suvipäevad Joensuus, kauges Karjalas, kus sellal olid veel õige valged ööd. Neist pidustust oli ka allakirjutanul juhus osa võtta. Koos oli üle kolmesaja Soome koolinoore; juurde arvata veel mõnikümmend üliõpilast ning väliskülalisi Rootsist ja Eestist. Üldse tuleb mainitud suvipäevi pidada hästiõnnestunuiks.

Kava täitmine ei jätnud midagi soovida. Kord oli eeskujulik. Ekskursioonel ja väljasõitudel torkas see eriti silma.

Et Soomes sport on saand väga rahvalikuks, siis figureerisid suvipäevade kavas ka spordivõistlused. Osavõtt neist oli võrdlemisi elav.

Deklamatsioonivõistlused, millega meil algust tehti 1929./30. a. vahetusel toimund kursuste puhul Tartus, on püsind nende kavas

juba ammust ajast. Ja olid seegi kord. Ligi paarikümnepäine osavõtjatepere, kelle aastate skaala seisis alla kahekümne, suutis hoida üllatavalt kõrget tasapinda. Igatahes oleme selles kunstis soomlasist tublisti taga.

Töökoosolekuil, eriti aga referaatkoosolekuil ei armastata Soomes nii pikki läbirääkimisi, nagu see on tavalisti viisiks meil. Seesjuures on ka referaadid ise pinnapäälsemad ja kergemad. Arvultki on neid kavas vähem. Osalt põhjustub see vast tollest, et nende osavõtjate keskmine iga on paar aastat madalam meie omast.

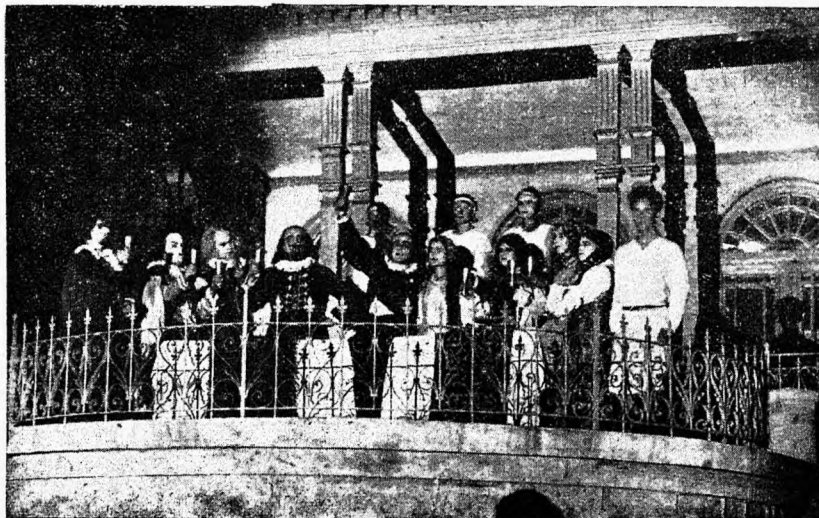
Rohkesti korraldetakse sääil igasuguseid ekskursioone ja väljasõite. Selgi puhul toimus suurem väljasõit S. Üliõp. Karskusühenduse korraldusel Koli mägestikku, 80 km Joensuust. Matk sooriteti Pielisjõe mööda laeval ja pääleegi öösel. Kestis 13 tundi. Suurepärane oli see sõit Soome vetel: kosed, karestikud, ümber ilus maastik — metsa-, järve- ja mägirohke.

Koosolijate seas valitses nagu aeg lõbus

meeleolu. Laul ei tahtnudki lõppeda. Iga töökoosolek algas lauluga. Laul ja kära kestis ka pärast lõppu jaamas, kui saadeti esimesi ärasõitjaid. Hiljem tulid veel mahajäänud kokku linna pidusaali, et koos veidi tantsida ja mängida. Muuseas — soome karsklased olid senini põhimõttelised tantsu vastased. Siiski viimasel ajal lubavad nad veidi jalakeerutust — nii ühe tunni ulatuses igal olengul.

Lõpuks võiks eriti ära märkida seda, et soome intelligentsi ringkonnad, samuti haridusministeerium, on väga huvitet oma noorte isetegevusest ja karskusliikumisest üldse. Haridusmin. esindaja viibis ka pidustusil. Ja majanduslik toetus on sääil hoopis suurem kui meil. Vanemaist tegelasist, kes asjale energiliselt kaasa tundsid ja tegid, olgu enne kõike mainitud lekt. A. Blomquist — liidu esimees ja sekretär H. Löfgren, meiegi noorkarsklasil tuntutud.

Ilusad jäid mälestised vennasrahva noorsoo suvipäevist.

„Igamehe“ tegelaskond.

LINDA LAARMAN.

Muljeid ja mälestusi E. N. K. suvipäevist Otepääl.

Sygis on, sõbrad. Jälle ronib apaatne sygisvihm puis ja põõsais. Kylm sygis tuigerdab joobnu vaaruvate sammudega kollaseil allalängend lehil ja päike oma suviste naerukiirte asemel torgib nnyd roostetand vanade varrastega, mille otsad nryridalt käänuvad kahekorra.

Ja ometi, armsad, ei olnud see ammu, mil oli suvi. Käisin hiljuti Otepääl, kõndisin mööda yhisgymnaasiumist, läksin läbi aiast ja metsast. mis aia taga. — Alul meenus mulle vaid kau-

gemaid fakte —: et siin Otepääl pidasime jaani ajal yhiselt ENK suvipäevi, siin koolimajas toimusid meie töökoosolekud, siin metsas kuulsime vaimukamad, teravamad mõttevälgud ja vaidlused. Siis aga levines terves mu olemuses imeline soojus ja hääolu. Elustusid mälestised noist laulu- ja elurõõmukyllaseist päevist.

Oli esimesi suveilmu lõõskava päkesepalavuse ja nooruslikult meelitavate öödega, kui siia vaiksesse maasydamesse valgus kokku yle

maa hulk noori selleks, et jälle kord avada yksteisele sydamed, tuua kokku yhised igatsused ja pyydet lõõmava jaanitule veerde. Nad tulid veendumaks omis lootusis, et on teisisi noori, kes mõtlevad ja tunnevad nii nagu nemad, et ei ole veel täiesti kustund ideelisus ja otsimisihha. Ja kui lahkuti, siis viis igayks sydames kaasa Linnamäe jaanitulelt helkjaid säde-meid, mis veel sageli valgustavad ööd, kui elu hallus ja väikekodanlised igapäevasused pyyavad lämmatada hinge. Ma tean, et palju uut julgust ja hoogu viidi kaasa siit, millega võidetakse halvavad pessimismihetked.

Peaen tunnistama, et ma ei olnud enne möödunud suvipäevi ENK pere liikmeid. Peaegu võõrana astusin tookord avamisaktusele, mind ei köitnud ei sõprus- ega tutvussidemed kokkurutanutega, vaid alateadlikult ehk südames veene, et on palju ilusat ja õilsat maailmas, mis võib mind yhendada nende noortega, kes kogunend siia. Tahtsin ytelda tervitused YENY, teise suure noorteorganisatsiooni, poolt, kelle sihtide hulgas samade aadete taotlemine; tahtsin lisada sinna juure mu sydamest tulevad paremad soovid inimesile, kes otsivad elust ilu, kes rajavad sihte selgustele ja kelle hinges väreleivad ehk samad soovid, mis minulgi.

Kummaliselt ruttu kodunesin selles sõbraliikus õhkkonnas, soojenes midagi sisimas, hakkas hõõguma ja mulle meenus fyysikaseadus resonantsist, mille järgi hakkavad instrumentide keeled helisema kaasa, kui panna võnkuma teise instrumendi vastav toon. Ma andsin mõttes uue kuju ammutuntud seadusele ja tajusin, et inimhingedki ei jää ükskõikseks vastastikuseile võnkeile, kui vaid tajuvad teise vibreerimisi oma hinge salajasema, varjatuma tooni.

Õieti nende päevi otsekohese mõjutusena, neil sydamlikel hetkeil hinge sisimast tõsund vältimatul tarvidusel otsustin minagi kuuluda nende inimeste hulka. Kummaline, kui mõtlen täna sellest tõsiasjast: on vaid vähesed kuid möödud sellest päikesekyllasest ajast, kuid endale tundub, nagu oleksin juba aastaid jagand yhiseid rõõme ja muresid selle noortesalgaga.

Oi neid kauneid päevi kyll! Olid tulvil rõõmu, laulu, elutahet ja töõinnustust, otsivate inimhingede mõttesähvatusi, seesmise yhtekuuluvuse teadmisest kantud venna-õelikku seltsimist.

Kes unustaks kauni päeva Pyhajärvel! Mõndi sinna salkades — lauldes ja vallatades. Kas olid kyll Pyhajärve veed kaua aega endal kannud yhe korraga sellisel hulgal ideelist noorsugu, nagu sel jaanipäeval? Suurepärane oli kõrvalt jälgida neid gruppidesse jagunend inimesi —

igas salgas haruteti õhetavi põsi midagi tähtsat. Puude rohelus, taevasima läbitungimatus, lainetav Pyhajärv — milline suurejooneline taust meie innustusele! —

Ja kas ei olnud ilus, võrratult ilus jaaniõhtu? Midagi paljutootavat ja pidulikku oli juba päikeseloodangus, roosakais õhtupilvis ja pehmes, paitavas suviõhus. Oleksin nagu enne minekut juba teadnud, et too jaanituli kujuneb omapärasemaks ja meeleolulisemaks elmisist. säravamaks ja suuremaks. — Rivistusid noored ruttamaks Linnamäele, kus juba sajanideid on põlend kaugelepaistvad heledad lõkked jaaniõil. Kui siis möödudes hyyti tervitust karskustöö vanale veteraanile, luuletaja Gustav Vulffile, siis tundus mulle nagu mingi õilsa triumfina asiolu, et salk joobnud sõdureid autol pidi seisatuma teel, katkestama oma kärarikka laulu ja laskma kajada karskete noorte tuliseid tervituskõnesid valgesse suviõhe, kõlada laulu: „Õrn ööbik, kuhu tõttad sa?“

Linnamäel vast alles purskas esile elurõõm ja noorustuli kõikide sydameist. Kokkuvalgund rahvahulk pigistas ringi yha lähemale tulele, kaugemal oljad pyydsid tungida ligemale soojendavale aardele murul, kuulmaks paremini tuliseid sõnu, nägemaks selgemini innustuses hõõguvaid nägusid. Esirivides seisjaid kõrvetas juba kahekordne lõõsk: sisemas leegitsev, lauludevalmis esilepurskav noorustuli ja ringikeskuses murul miilav jaanik. Hakkaski juba hirm ksv. Olupi elu pärast, kes kannatlikult ja väsimatult kogu öö tegeles kahe tule vahel, kõneldes ise ja andes sõna yha uutele kõnelejatele. Neid sytitavaid kõnesid! Seisab praegugi silmis kadund professor Põllu nooruslik kuju — kuis ta kõneles tulvil kytkestamatut indu, haaris kepi ja lõi takti yhisele võimsale laulule. See oli esmakordselt kogu koosviibimise aja kestel, et innustuti laulma, lauldi vaimustetult, väsimata, nooruslikult-kõlavalt, kunni kahvatasid tähed hommiktaevas.

Ja nyüd on sygis taas, sõbrad — porine, sajune, kylm, määrdindilmeline. Tahab tehagi ehk mõnikord meeleolu lootusetuks, syngeks. Sageli valdab ehk meie meeli apaatia, oleme sygishallusest mõjutetuna skeptilised ja mannetud. Ent see kestab mõne hetke vaid — eks ole? Kui meile meenuvad kirkad suvipäevad, mis seks korraks selja taha jäävad, kuid peagi uuesti meie ees kutsuvad, veetlevad, siis siirdume rahulistena ja lootvatena läbi nutva sygise valgesse talve.

Ehk talvelgi kohtume kuski taas? Loodame.

7. X 30. Valgjärves.

Kroonika.

III. E. N. K. Noorsoo suvipidustusist Otepääl.

III E. N. K. noorsoo suvipidustusid (suvipäeviks nimetat) toimusid 21.—24. juunini s. a. Otepääl. Osavõtjajaks registreerus 313 noort üle maa, kes enamasti ka kohale saabusid.

Suvipidustusil viibis Soome Öppiva Noorsoo Karskusliidu esindajagi — Harry Löfgren.

Suvipidustusid avati 21. juuni õhtul Otepääl Vabatahtl. Tuletõrje seltsimaja saalis. — Proloogina kanti ette E. Verhaereni „Rõõm“.

Selle järele tervitas E. N. K. esimees üliõp. Fr. Olup kõiki suvipidustuslasi. Suvipidustus-termed avas kohaliku ühigümn. direktor A. Herman, kes pidas ka pikema huvitava pead- kõne. Deklamatsioonidega esines õpil. J. Põldmäe (Tall. poegl. kommertsgümn.).

Päele rohkearvuliste suusõnaliste tervituste saabus viimaseid telegrafi ja kirja teel Hariduse- ja Sotsiaalministrilt, E. Noorsotsialistlikult Liidult, E. Ühistegelisel Liidult, E. Tarvitajateühingute Keskühisuselt, pr. Helmi Põlult, prof. M. J. Eisenilt, saadik dr. O. Kaldalt Londonist ja liidu endiselt esimehelt mag. A. Elangolt Viinist.

Hariduse- ja Sotsiaalministri tervitusteleg- rammile saadeti vastutelegramm; samuti tervi- teti suvipidustuslaste poolt telegrafi teel Riigi- vanemat.

Eeskavale järgnes seltskondlik osa tantsu, ühislaulu ja -mänguga, kus üksteisega lähemalt tutvuti.

Järgmise päeva (22. juuni) hommikupooli- kul käidi kohaliku karskusselts „Edasi“ poolt Otepää kirikus korraldat pidulikul jumalatee- nistusel (jutlustasid prof. H. B. Rahamägi ja cand. A. Pähn) või tutvuneti ümbruse ilusa- mate kohtadega, kuna õhtupoolikul koguneti ühigümn. saali I töökoosolekule, kus refereerisid õpil. E. Lepik (Tartu õhtugümn.) „Sportimise vaimlisest ja esteetilisest hingest- amistarbest“, mag. E. Laid ja õpet. E. Valdas „Matka-, ränna- ja laagrielu osast noor- soolikumises“ ja mag. V. Ernits „Mõningaid küsimusi karskus ja hõimutöö alalt“ (viimane ettekanne aseteti kavast välja langend „Kat- matuse kultuuri tervishoidlikust ja elureformi- stlikust tähendusest“ asemele). Eriti põne- vad ja kauakestvad mõttevahetused kutsus esile E. Lepiku referaat, mis näitas, et spordiküsi- mused on meie noorsoos tänapäev õige aktu- aalsed.

Sama päeva õhtul kanti ette vabaõhueten- dusena Pühajärve pargi lossi rõdul üliõp. Bruno Pärli lavastusel Tartu õpilaste ja üli- õpilaste poolt keskaegne kõlbline mäng „Iga- mees“. Moraliitelt „Igamees“ jättis efektika valgustuse juures küllaltki mõjuva mulje, tõe- tades noorte võimeid sellelgi alal (vt. selle- kohaseid ülesvõtteid lk. 12 ja lk. 14).

Suvipidustuste II töökoosolek algas 23. juuni hommikul — vabas looduses. Esmalt kuula- takse ära referaadid kahele esimesele teemile — õpil. A. Miks (Otepää ühigümn.) „Noor- soo tänapäeva ideaalidest“ ja üliõp. Ed. Treu ja õpil. I. Rebane (Tall. Vestholmi poegl. gümn.) „Tänased, tänased ja homsed kooli- noored noorsoo karskusliikumist kandmas.“ — Puhkevad üllatavalt elavad läbirääkimised, millest võtavad osa ka kohal viibivad peda- googid. Sõnavõttude lõppedes on aeg juba niikaugel, et tuleb teha lõunavaheaeg.

Pärast lõunavaheaega asutakse ühistege- liste küsimuste arutamisele. Dir. J. Adamson ja E. Ühistegelise Liidu sek. J. Jaanson kõne- lesid „Noorsoo isetegevusest ühistegelisel alal“

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja: mag. phil. Alfred Koort. Tegev toimetus: Friedrich Olup, F. Huik, O. Kangilaski, E. Kubjas, M. Sarv, I. Tõnisson. Toimetuse kõnetunnid: tegevtoimetajal — esmasp. ja neljap. kl. 2—3 Jakobi tän. 8—2. Toimetuse aadress: Tartu, pstk. 86, telefon 404.

rõhutades eriti selle liikumise ideelisi külgi. Kuna kolmandal referendil B. Mäelol polnud võimalik isiklikult sellal sinna tulla, siis loe- i ette ta kirjalikult esitat referaat „Koolikooperatiivide koondamise küsimusi“, kus tutvusteti koosolijaid koolikooperatiivide koondamise või- malustega Eesti Noorsoo Karskusliidu ümber, mille juurde on asutat selleks otstarbeks Ühis- tegevustoimkond.

Õhtul oli Otepää Linnamäel jaanituli. Eriti meeleolurikkaks kujunes sinna minek — rongi- käik värviliste laternate ja tõrvikutega or- kestri saatel. Mööda minnes säälse karskus- selts „Edasi“ kauaaegse juhi G. Wulff'i elu- kohast, öeldi sellele hallpäele karskusvete- raanile parimaid tervitusi. Ja kui oldi lõpuks kogunenud jaanitule enese ümber, siis lauldi ja kõneldi sääll koiduni. Rääkis Soome aate- kaaslane H. Löfgren, kõneles süttitavalt nüüd juba manalasse varisend prof. P. Põld, pidas kõikihaarava tulekõne mag. A. Anni, põhjen- das tule revolutsioonilisust mag. V. Ernits etc.

24. juunil võeti osa cand. J. Kimmel'i poolt peetud hardustunnist Pühajärve Sõsarsaarel; pärast seda mindi „Edasi“ aktusele ja suvi- peole Linnamäele, kust aga peagi tuli tagasi pöörduda ühigümn. ruumes algavale piduli- kule kirjanduslikule koosolekule. Sääll kõneles õpet. Nigol Andresen „Noorte ilukirjandus- likust loomingust“. Selle järele kanti ette katkendeid auhinnatud novellest, siis tehti tea- tavaks

novellivõistluse tagajärjed.

Auhinnatuiks osutusid: Johannes Bechter, Võrumaalt (II auh.); Valter Veitman, Paldiskist (III auh.); Robert Grauberg, Järva- maalt (III auh.) ja Edgar Liigand, Paidest (III auh.). Nendest viibis kohal ainult V. Veitman, kes sai ka rohkete ovatsioonide osaliseks ning pidi koosolijate soovil ise veel kord ette lugema oma auhinnatud novelli „Pä- rast sajuilma“ (on avaldet käesolevas „Kev.“ nr-is — vt. eespool).

Pidulikke kirjanduslikule koosolekule järg- nes kohe lõppaktus, kus tänati kõigiti vastu- tulelikku ja lahket suvipidustuste vastutavat juhatajat dir. A. Hermani ja energilist koha- päälset õpilastegelast L. Wulff'i ning kõiki kaasaitajaid ja kaasatöötajaid.

I E. N. K. kirjavahetajate liikmete konve- rentsist.

Suvipidustuste aegu — 23. juunil s. a. — peeti ka I E. N. K. kirjavahetajate liikmete konverents (Otepää ühigümn. ruumes). Sel- lest võttis osa 23 kirjavahetajat liiget.

Konverentsi avas E. N. K. esimees Fr. Olup. Konverentsi juhatusse valiti: V. Veit- man (Paldiskist) ja I. Rebane (Tallinnast), sekretariaati: F. Huik (Tartust), M. Siitan (Valgast) ja J. Volens (Haapsalust).

Päevakord võeti ettenähtud ulatuses läbi (vt. „Kev.“ 1929/30 nr. 6).

Konverentsi vastu võetud resolutsioonid il- mudavad järgmises „Kev.“ nr.-is.